

πῆρξε παλαιός μου στρατιώτης· ἔχει ὁ Θεὸς καὶ δι' ἐμέ».

Μυστήριον ὑπάρχει καὶ μέχρι τῆς σήμερον ὁ θάνατος αὐτοῦ· οἱ μὲν ἰατροὶ εἶπον τυχαίαν τὴν αὐτοχειρίαν, ἕτεροι δέ τινες καὶ ἠμφισβήτησαν αὐτήν. Ἐγὼ ὅμως, ὅστις καὶ τὸ τραῦμα καὶ τὸν νεκρὸν καὶ τὴν θέσιν εἶδον, οὔτε τότε ἐδίσταζον οὔτε νῦν διστάζω. Σταθεὶς πρὸ κατόπτρου, εἰσήγαγε τὸ στόμιον πιστολίου εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ καὶ πυροβολήσας κατέπεσεν ὑπτιος, ἐνῷ τῆς κατακερματισθείσης κεφαλῆς τὰ τρίμματα διεσκορπίσθησαν περὶ τοὺς τοίχους καὶ τὴν ὄροφν. Διὰ τί δὲ ἐγένετο αὐτόχειρ; Περισεναγαγὼν καὶ ἀνακρίνας ἐπιμελῶς καὶ τὰ βῆκη τῶν ἐγγράφων αὐτοῦ, οὐδὲν ἀνεκάλυψε, οὐδεμίαν εὐρον σημείωσιν, οὐδὲν σύμπτωμα μελετηθείσης αὐτοκτονίας διέγνων.

Συνήθειαν ἔχων νὰ ἐπισκέπτωμαι αὐτὸν καθ' ἑκάστην, ἠναγκάσθην, διὰ παρεμπροσούσαν δεινὴν νόσον τῆς μητρὸς, ἣ τις καὶ ἔφερεν αὐτὴν εἰς τὸν τάφον, νὰ ἐλαττώσω τὰς ἐπισκέψεις. Τὴν δὲ προτεραίαν τοῦ ἀξιοθρηνήτου συμβάντος, μεταβὰς εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, εὗρον αὐτὸν ἐξερχόμενον. Μόλις δὲ ἰδὼν με καὶ στριχθεὶς ἐπὶ τοῦ βραχίονός μου ἤρξατο περιγράφων τὴν πορείαν τῆς ἐξουσίας, ἣν παριστῶν ἐθνοβλαβῆ, διηρμήνευε θαθεῖαν λύπην διὰ τὰ γινόμενα. «Ποτὲ δὲν ἤλπιζον. εἶπε πρὸς τοὺς ἄλλοις, ὅτι μετὰ τὴν αἰσίαν ἔκβασιν τοῦ κινήματος τοῦ Σεπτεμβρίου καὶ τὴν εἰλικρίνειαν τῶν ἡμετέρων σκοπῶν, θὰ ἐλάμβανον τοιαύτην τροπὴν τὰ πράγματα». Καὶ τοιαῦτα λέγων, ἤλθε μέχρι τῆς οἰκίας τοῦ πρώην αὐθέντου Μιχαὴλ Σούτσου, ὅπου σταθεὶς ἀπέσυρεν ἀπὸ τοῦ βραχίονός μου τὴν δεξιάν καὶ ἐπισφράγισε τὸν διάλογον διὰ τῶν λέξεων τούτων· «Ὅσον βλέπω ὅτι ἐφέραμεν εἰς κίνδυνον τὴν πατρίδα, ὅπως διοικῆσθαι σήμερον αὐτὴν ὁ υἱὸς τῆς... (οὕτως ἐπωνόμαζεν ἕνα τῶν τότε ὑπουργῶν), μ' ἔρχεται νὰ σκοτωθῶ ἀπὸ τὴν ἀδημονίαν μου». Μεταγράφω δὲ τὰς λέξεις ταύτας ἀναλλοιώτως, ὅπως ἐσημείωσα αὐτὰς τὴν ἡμέραν τοῦ ἀπαισίου γεγονότος.

Καὶ αὐτὸς μὲν κατέλυσε ἀκλεῶς τὸ εὐκλεῆς αὐτοῦ στάδιον, ἐγὼ δὲ πιστεύω ὅτι ὀλίγους αὐτοῦ ἔσχεν ἡ Ἑλλάς ἐναμίλλους τὴν φιλοπατρίαν πρὸς τὸν Ἀνδρέαν Λόντον.

Ν. ΔΡΑΦΟΥΜΗΣ.

Ἡ ἐπομένη πραγματεία ἀνήκει εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἐν Παρισίοις γενομένων χέρι τῶν ἐργατῶν δημοτικῶν μαθημάτων ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς πρώην Ἀυτοκρατείας Εὐγενεῖας, ἐγράφη δὲ ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Κ. Οὐδέδωγτων.

Σ. τ. Δ.

ΠΕΡΙ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΛΗΨΕΩΝ

Σπάνιον πρᾶγμα ἦτο ἄλλοτε παρ' ἡμῖν ἡ μελέτη τῆς φιλοσοφίας. Ὅτε πρὸ δύο αἰῶνων συνέταξεν ὁ Μολιέρος τὴν κωμῶδιαν τοῦ Bourgeois Gentilhomme, ἠθέλησε νὰ παρεστῆσθαι

ἀπλοῦν πολίτην κακῶς μὲν καὶ ἀδεξίως ἀπομιμούμενον τὰ ἔθιμα τῆς ἐπιφανεστάτης ἀριστοκρατίας, θέλοντα δὲ βραδύτερον νὰ προσαποκτήσῃ εὐγενεῖς τρόπους, αἰσθητικὴν κρίσιν, ἐπιστήμην, ἐνὶ λόγῳ φιλοσοφίαν Ὅ,τι κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ὑπελαμβάνετο μωρία ἀξιογέλαστος, κατέστη νῦν πραγματικὴ ἀλήθεια. Καὶ ἐν Παρισίοις καὶ πανταχοῦ τῆς Γαλλίας διοργανοῦνται σύλλογοι ὅμοιοι τοῖς ἡμετέροις, εἰς τοὺς ὁποίους ἀδρότατον συνεισφέρει τὸν ἑαυτῆς ἔρανον καὶ ἡ φιλοσοφία. Τὴν αὐστηράν τῆς φιλοσοφίας φωνὴν ἀκούουσιν ἤδη οἱ τίμιοι τεχνίται καὶ οἱ χρηστοὶ χειρωνακτοὶ τῶν Παρισίων, οἱ οὐδέποτε ἄλλοτε συνειθίσαντες τὸ οὐς εἰς τὰς ὑψηλὰς θεωρίας καὶ εἰς τὰ σπουδαῖα αὐτῆς παραγγέλματα. Οὕτω θέλει ὁ τῆς προόδου νόμος ὁ πάντας ἀδιακρίτως τοὺς ἀνθρώπους καλῶν εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἀπὸ τῆς παιδείας ὠφελημάτων. Οὕτω θέλει καὶ αὐτὸ τὸ πνεῦμα τῆς φιλοσοφίας ἣτις εἶναι ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἡ μᾶλλον, ἡ μεγίστη φιλαλήθεια ὑπουργοῦσα τῇ μεγίστῃ φιλανθρωπίᾳ.

Οἰαδήποτε καὶ ἀν ὑπάρχη ἡ ἀτομικὴ καὶ ἡ κοινωνικὴ ἡμῶν κατάστασις, ἅπαντες ἀναντιβρίθως ἔρχομεν καθήκον ἕμα καὶ συμφέρον νὰ διαγινώσκωμεν τὴν ἀλήθειαν, τὸ βεβαιοτάτον τῶν ἀγαθῶν. Ἡ κτήσις τῆς ἀληθείας καθίστησιν ἡμᾶς μεγάλους, ἰσχυροὺς καὶ εὐδαίμονας· καὶ αὕτη ἡ ἀτελής θεωρία τῆς ἐξαρκεῖ πολλάκις ἵνα ἐνισχύσῃ καὶ εὐφράνῃ ἡμᾶς ὡς χορηγοῦσα τὴν εἰρήνην τοῦ πνεύματος ἐν τῇ ἀγνότῃ τῆς διανοίας. Περὶ τῆς ἀληθείας λοιπὸν θὰ λαλήσωμεν σήμερον ὅπως καταστῶμεν ἰκανώτεροι μὲν νὰ τὴν διακρίνωμεν, ἀξιώτεροι δὲ νὰ τὴν ἀποκτήσωμεν. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ θὰ καταπολεμήσωμεν ἀπὸ κοινοῦ τὸ πρότιστον τῶν αἰτίων τὰ ὁποῖα βλάπτουσιν αὐτὴν καὶ ἀναχατίζουσι τὴν διάδοσίν της, τουτέστι τὴν πλάνην, ὑπὸ τὴν καθολικωτέραν καὶ ἐπικινδυνωτέραν μορφήν, τὴν ὀνομαζομένην συνήθως *πρόληψιν*.

Πολλὴ πολλαχοῦ γίνεται κατάχρησις τῆς λέξεως «*πρόληψις*». Τινὲς ἀλόγως κακίζουσιν ὡς προλήψεις τὰ ἀδρότατα τῶν αἰσθημάτων, τὰ ἀπαραίτητα εἰς τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν καὶ ὧν ἄνευ ὁ βίος θὰ ἦτο ἀφόρητος. Τίς δὲν ἤκουσε τοὺς πρόωρα ἐξημβλωμένους τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν σκόπτοντας ἀγερώχως καὶ χαρκακτηρίζοντας ὡς φρενακισμὸν δῆθεν καὶ πρόληψιν τὸ εὐγενὲς αἰσθημα τοῦ ἔρωτος, τῆς φιλίας, τοῦ σεβασμοῦ, τῆς ὑπολήψεως, καὶ αὐτῆς τῆς οἰκογενειακῆς ἀγάπης; Οἱ οὕτω λαλοῦντες τοῦτο μόνον ὁμολογοῦσιν ὅτι δὲν καταλαμβάνουσι τί λέγουσιν. Ἄλλοι πάλιν χεῖρονες τῶν πρώτων δὲν ὀκνοῦσι νὰ ἀποκαλέσωσι προλήψεις τὰς εὐγενεῖς καὶ γενναίας τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος προκαταλήψεις, τὴν ἐνδύμυχον ἱεράν πεποιθη-

σιν, τὰ ὑψηλὰ προαισθήματα, τὴν ἀκριβῆ πίστιν εἰς τὸ καθήκον, εἰς τὴν ἀρετὴν, εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην καὶ ἀγαθότητα, εἰς τὴν ἀθανασίαν τῆς ἀπὸ τῶν σωματικῶν δεσμῶν καὶ τῶν βιωτικῶν θλίψεων ἀπαλλαττομένης ψυχῆς. Περὶ τῶν τοιούτων προλήψεων ἡ φιλοσοφία ἐλίγον μεριμνᾷ· ἡ ἀληθὴς, ἡ συνετὴ καὶ ὄντως φιλόανθρωπος φιλοσοφία οὐδέποτε ἐτόλμησεν οὐδὲ ἐφαντάσθη νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον τὴν πίστιν ἐξ ἧς αὐτὸς ἀρέσεται τὴν ἰσχὺν, τοὺς πόθους ὑφ' ὧν ἀνυψοῦται καὶ καθαίρεται ἡ οὐσία του, τὰς ἐλπίδας αἵτινες τῷ χορηγοῦσι πολυτιμοτάτην παραμυθίαν. Προλήψεις λέγονται κυρίως ὅλαι αἱ παράτολμοι καὶ ἐσφαλμένοι ἰδέαι αἱ ἀπερισκέπτως μὲν ἐν τῇ διανοίᾳ συλλαμβανόμεναι καὶ ἐπιδιαδιδόμεναι, ἰσχυρογνωμόνως δὲ τηρούμεναι καὶ ἐτι μᾶλλον κρατυνόμεναι ὅτε μὲν ὑπὸ τῆς ἀμαθείας, ὅτε δὲ ὑπὸ τῶν φάσεων παθῶν, καὶ τῶν ὁποίων τὸ ψευδὲς καὶ ἐπικίνδυνον κάλλιστα δύναται νὰ ἐλέγξῃ ἡ ἐπιστήμη. Ταύτας τὰς προλήψεις ἐπιλοτιμήθη ἀνάγκη ἡ φιλοσοφία νὰ ἐκρίζωσῃ ἀπὸ τῆς καρδίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐκ παντὸς τρόπου νὰ καταπολεμήσῃ, ἐπειδὴ αὗται ὑπάρχουσι τῷ ὄντι μέγιστον κακὸν καὶ μάλιστα τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πνεύματος. Φαντάσθητε ἄνθρωπον προκατειλημμένον ὑπὸ τῶν ἰδεῶν τὰς ὁποίας ἀνωτέρω ἐδήλωσα· αὐτὸς εἶνε ἀπρόσιτος εἰς τὴν ἐπιστήμην, ἀνίκανος νὰ ἀποδεχθῇ τὴν ἀλήθειαν, πρὸς ἣν κατέστη οὕτως εἰπεῖν ἐχθρὸς. Αἱ ἰδέαι ἐκεῖναι, συμφωνοῦσαι κατὰ φυσικὸν λόγον πρὸς τὰ ἴδια ἡμῶν πάθη καὶ τὰς ἀσθενείας, κρατύνονται ἐτι μᾶλλον ὑπὸ τῆς ἐξέως, τῆς ἀνατροφῆς, τῆς ἀναγωγῆς, τῆς συναναστροφῆς καὶ τῆς συνδιαλέξεως μετὰ τῶν προσώπων ἅτινα ἅπαξ ἀποδεξάμενα αὐτὰς δὲν θέλουσι νὰ τὰς ἀπομάθωσιν. Εἶναι δὲ αὗται οὐχὶ ἀπλᾶς προκαταλήψεις ἢ αἰσθητικαὶ κρίσεις, ἀλλ' ἔχουσι τὸ κύρος τοῦ ἀριθμοῦ, τῶν πολλῶν δηλαδὴ καὶ φαίνονται σύμφωνοι πρὸς τὸν λεγόμενον κοινὸν νοῦν· ἐπιβάλλονται ὡς ἀρχαὶ καὶ ἐκφέρονται ὡς αξιώματα τῆς πλάνης. Ἡ φιλοσοφία λοιπὸν καταπολεμεῖ ὅλας τὰς τοιαύτας προλήψεις μὴ ἐξαιρουμένων μηδ' ἐκείνων αἵτινες καταχρόμεναι τὰς λέξεις ἀντιποιοῦνται τῆς προσηγορίας τῶν «νομίμων». Πρὸς καταβολὴν τῶν φοβερῶν τούτων ἐχθρῶν ἀνάγκη πᾶσα νὰ τοὺς γνωρίσωμεν πρότερον ἀκριβῶς καὶ νὰ τοὺς ἀφέλωμεν τὸ προσωπεῖον. Ὁφείλομεν ὅμως καὶ νὰ φυλαττώμεθα πολὺ· ἐπειδὴ ὅταν ἐκκαλέσωμεν τὰ ψευδῆ ἰνδάλματα τὰ ἐπέχοντα ἐν τῷ ἡμετέρῳ πνεύματι τὸν τόπον τῆς ἀληθείας, ὅταν ἐκκαλέσωμεν τὰ κενὰ εἰδῶλα τὰ ὁποῖα καλύπτουσι τὰ πραγματικῶς ὄντα, περιστάνται ταῦτα ἐν τῇ ἡμετέρᾳ διανοίᾳ σωρηδόν, πολιορκοῦσιν ἡμᾶς πάντοθεν καὶ μᾶς ἀφαιροῦσι πᾶσαν εὐτολμίαν καὶ θάρρος.

Ἀναπολήσατε κατὰ νοῦν ἐν πρώτοις τὴν ἄ-

ριθμον πλὴθὺν τῶν θρησκευτικῶν προλήψεων τὰς ὁποίας ἀποδέχονται καὶ κηρύττουσιν ὡς ἀληθεῖς χιλιάδες ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων. Ἐν τῇ πολυωτάτῃ ἀρχαιοτάτῃ λατρεύουσιν οἱ Αἰγύπτιοι ζῶα πραγματικὰ ἢ φαντασιώδη, ὠφέλιμα ἢ ἐπιβλαβῆ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα. Οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἀθυμοῦσι καὶ περιέρχονται εἰς ἀπόγνωσιν ὁσάκις ἐπιχειροῦντες στρατείαν ἢ ἄλλο τι ἔργον ὁποιοῦν ἴσως ἀκούουσι τὴν ὄξειαν φωνὴν τοῦ αἰγωλίου ἢ τὸν κρωγμὸν τοῦ κόρακος ἢ τὸν ἦχον τῆς βροντῆς ἐξ ἀριστερῶν. Ἐν τῷ μέσῳ αἰῶνι παρατηρεῖτε τὰς μυθώδεις νύμφας, τοὺς γόητας καὶ τὰς φαρμακίδας κατὰ τὴν νεωτέραν ἐποχὴν θὰ ἀνεύρητε τὰς αὐτὰς ἀδυναμίας, τὰς αὐτὰς νηπιοπρεπεῖς πράξεις, τοὺς αὐτοὺς παιδαριώδεις φόβους ὁσάκις ἢ τὸ ἀλατοδοχεῖον ἀνατρέπεται ἐξ ἀπροσεξίας, ἢ βομβοῦσιν αἱ ἀκοαί, ἢ ἀκούεται ὁ νυκτερινὸς τῶν φυλασσόντων κυνῶν ὠρυγμὸς, ἢ ἀπροσδοκῆτως βλέπομεν ἀράχην τινὰ οὐχὶ κατὰ τὴν ἐσπέραν, τοῦθ' ὅπερ θὰ ἦτο σημεῖον ἐλπίδος, — οὐχὶ κατὰ τὴν μεσημβρίαν, τοῦθ' ὅπερ προαγγέλλει ὑποψίας, — ἀλλὰ κατὰ τὴν πρωΐαν, τοῦθ' ὅπερ προμηνύει λύπας!

Βεβαίως οὐχὶ πάντες οἱ ἄνθρωποι συντραπτόνται καὶ ἀδημονοῦσιν ἐπὶ τοιούτοις φαινομένοις ὀλίγου ἢ οὐδενὸς λόγου ἀξίους· πολλοὶ ἀπ' ἐναντίας καταγελῶσι τοὺς πάσχοντάς τι παραπλήσιον. Ὑπάρχουσι ὅμως ἄλλαι χεῖρονες προλήψεις οὔτε τοσοῦτον ἀσημάντοι οὔτε τοσοῦτον ἀβλαβεῖς· προλήψεις τὰς ὁποίας ἀσπάζονται ὀλίκληρα ἔθνη· προλήψεις πηγάζουσαι ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς φιλαυτίας τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὁποῖος ἐνασμενίζεται πολλάκις ὑπολαμβάνων ἑαυτὸν σκοπὸν καὶ κέντρον ὅλης τῆς δημιουργίας· προλήψεις ἀπορρέουσαι ἐκ τῆς νομίμου μὲν ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς, ἀλλὰ μυριάκις ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τῆς ἀποπλανωμένης ἐθνικῆς ὑπερηφανείας· προλήψεις τῶν κατ' ἰδίαν πόλεων ἢ ἐπαρχιῶν αἵτινες ἀντιποιοῦνται ἰδιαιτέρων πλεονεκτημάτων καὶ ἐξαιρετικῶν ἀρετῶν· προλήψεις αἰρέσεων, προλήψεις φατριῶν, προλήψεις σχολῶν ἐν τε τῇ θρησκείᾳ καὶ ἐν τῇ πολιτικῇ, ἐν τῇ ἠθικῇ καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ἐν τῷ ἐμπηρίῳ καὶ ἐν τῷ βιομηχανίᾳ, ἐν ταῖς τέχναις, ἐν ταῖς ἐπιστήμαις, ἐν τῇ φιλολογίᾳ. Πανταχόθεν πολιορκοῦσιν ἡμᾶς αἱ πλάναι, αἱ ἀπατηλαὶ γνώμαι, τὰ ψευδῆ ἰνδάλματα τῆς ἀληθείας.

Λάβετε ἐκάστην τῶν προλήψεων τούτων χωρὶς καὶ δοκιμάσατε αὐτὴν διὰ τῆς αὐστηρᾶς κριτικῆς· αὕτη μὲν παραχοῆμα ἐξαφανίζεται, μυρία δὲ ἄλλαι συνωθοῦνται ἵνα τὴν ἀντικαταστήσωσι. Θέλετε λ. χ. νὰ ἀπαλλαγῆτε ἀπὸ τῆς ὑπερβαλλούσης εὐπιστίας, ἧς συνοίδατε τὸ ἀπρεπὲς καὶ ἀνοίκειον· ἀποβάλλοντες τὴν παλαιὰν πίστιν καὶ τὰς ψευδολόγους παραδόσεις κινδυνεύετε ὡς εἰκὸς νὰ ὀλισθήσατε κατὰ κρη-

μῶν καὶ νὰ περιπέσετε εἰς τὸ ἕτερον ἄκρον τῆς ὑπερβολικῆς ἀγάπης πρὸς πᾶν νέον καὶ καινοφανές. "Ο,τι νέον τοῦτο καὶ καλόν" ὅ,τι διαφέρει τῶν πῶς ἐγνωσμένων καὶ παραδεδομένων τοῦτο ἀληθές. Νέα πλάνη, μᾶλλον δ' εἰπεῖν νέη πηγή πλανῶν καὶ προλήψεων. "Ἡ θέλετε ν' ἀπαιτήσετε ἀπὸ παντὸς χυδαίου, νὰ καταλίπτε τοὺς πολλοὺς καὶ ν' ἀποσεῖσητε τὸν ζυγὸν τῶν λεγομένων δημοτικῶν προλήψεων. Τί συμβαίνει; Ἀποφεύγοντες τὴν Σκύλλαν περιπίπτετε εἰς τὴν Χάρυβδιν. Ἀποτιθέμενοι τὰς προλήψεις τῶν πολλῶν ἐγκολποῦσθε παραντίκα τὰς τῶν πεπαιδευμένων. Καὶ πῶς λοιπόν; Ἐπόκεινται ἀρὰ γὰρ καὶ οἱ λόγοι εἰς πλάναις; Ἀναμφιβόλως εἶναι καὶ αὐτοὶ ἄνθρωποι καὶ τοῦτο ἀρκεῖ. Οὐ μόνον συμμετέχουσι τοῦ κοινοῦ νοσήματος, ἀλλ' ἔχουσι ἕκαστος πάντῃ ἰδίας προλήψεις αἰτινες προκύπτουσιν ἢ ἀπὸ τῆς κατ' ἐξοχὴν προσφιλοῦς σπουδῆς των, ἢ ἀπὸ τῆς εἰδικῆς μεθόδου ἣν μετέρχονται εἰς τὰς ἐρεῦνας των, ἢ ἀπὸ τοῦ ἐξαιρετικοῦ ζήλου μεθ' οὗ ἐγκύπτουσιν εἰς τὴν δεινὰ ἢ δεινὰ μελέτην. Ὁ μὲν σπουδᾶσας περὶ τὰ μαθηματικά θέλει ν' ἀποδείξῃ μαθηματικῶς τὰ πάντα. Ἀλλὰ μήπως ὅλα εἶναι δεκτικὰ τοιαύτης ἀποδείξεως; Οὔτε τὴν ὑπαρξίν ἡμῶν δυνάμεθα μαθηματικῶς νὰ ἀποδείξωμεν, οὔτε τὸ φωτίζον ἡμᾶς φῶς, οὔτε τὴν διαφορὰν τὴν μεταξὺ καθυδρόντος καὶ γρηγορόντος. Ἐπάρχουσι πολλὰ πράγματα ἄπερ ὀφείλομεν ν' ἀποδεχόμεθα χωρὶς νὰ ἐπιζητῶμεν τὴν ἀπόδειξιν των ἐπειδὴ αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ εἶναι ἐναργέστερα πάσης ἀποδείξεως. Ὁ δὲ ἀνευρότως μελετῶν περὶ τὴν φυσικὴν, τὴν χημειαν καὶ τὰς λοιπὰς τῆς ὁρατῆς φύσεως ἐπιστήμης ἀρνείται ἐπιμόνως τὴν ὑπαρξίν παντὸς ὅ,τι δὲν ἀκούει ἰδίοις ὠσίν, οὐδὲ βλέπει ἰδίοις ὀφθαλμοῖς, οὐδὲ ἅπτεται ἰδίαις χερσίν, ὡσανεὶ δῆθεν ἦτο ἀμφίβολος ἢ ὑπαρξίς τῶν ἡμετέρων διανοημάτων, τῶν αἰσθημάτων καὶ τῶν βουλήσεων, τῶν ὁποίων καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἐνδόχμουν ἔχομεν τὴν συνείδησιν. Ἐνταῦθα δὲν ὑπαινίττομαι τὰς κενὰς ὑποθέσεις καὶ τὰς σφαλερὰς θεωρίας αἰτινες πολυάριθμοι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἀνεφύησαν ἐν ἐκάστῳ αἰῶνι. Ἀρκοῦσι τὰ ἀνωτέρω εἰρημένα ὅπως πείσωσιν ἡμᾶς ὅτι ὑπάρχουσι πλάναι ἐπιστημονικαί, καθὼς ὑπάρχουσι πλάναι δημοτικαί. Βλέπετε λοιπόν ὅτι ὁ ἐχθρὸς πρὸς ἡμᾶς μέλλομεν ν' ἀγωνισθῶμεν, — ἢ πρόληψις, — εἶναι οὐχὶ πολυκέφαλος ἀλλὰ μυριοκέφαλος. Ἄς μὴ ἀποδειλιάσωμεν ἀπέναντι τοῦ δεινοῦ ἀντιπάλου ἃς στρίψωμεν ὅλας ἡμῶν τὰς δυνάμεις πρῶτον ἐναντίον τῶν λεγομένων δημοτικῶν προλήψεων, ἐπειδὴ εἰς ταύτας ἀνάγονται σύμπτουσαι αἱ πλάναι τῶν ἀπαιδευτῶν καὶ τῶν πεπαιδευμένων.

Ὅσον περιέργως τοσοῦτον ἀληθὴς εἶναι ἢ παρατήρησις ὅτι πᾶσα πρόληψις τοῦ ἀμαθοῦς πλή-

θους ὀφείλει τὴν πρώτην αὐτῆς γένεσιν καὶ ἀρχὴν εἰς μίαν πρόληψιν τῶν σοφῶν καὶ λογίων ἀνδρῶν τῶν ἀναλαβόντων τὴν ἐντολὴν νὰ διδάξωσι τοὺς πολλοὺς. "Ο,τι ἀληθεύει περὶ τοῦ φωτὸς ἀληθεύει καὶ περὶ τῆς ἐπιστήμης. Ἀμφότερα ἔρχονται πρὸς ἡμᾶς εἴτε ἀπ' εὐθείας εἴτε διὰ μεσολαβόντων ὁργάνων, τὰ ὅποια, θλώντ' αὐτὰ καὶ διασκεδάζοντα τὰς ἀκτίνεις των, ἀλλοιοῦσι τὴν λαμπρότητα καὶ ἐλαττοῦσι τὴν δύναμιν αὐτῶν. Ὡς τὸ φῶς οὕτω καὶ ἡ ἐπιστήμη εἶναι φυσικὴ ἢ πλαστικὴ, ἀληθὴς ἢ ψευδής" καθ' ἂν δὲ τρόπον ἐν καιρῷ ἡμέρας βλέπομεν διὰ τοῦ ἡλίου ἀκτινοβολοῦντος ἢ ὑπὸ νεφῶν καλυπτομένου, οὕτω καὶ ἐν ταῖς ἡμετέραις κρίσεσιν ἀντανκλάται διὰ παντὸς ἡ σύγχρονος κατάστασις τῆς ἐπιστήμης. Καίπερ δυνάμενος νὰ ἐμπεδώσω τοὺς λόγους μου διὰ μυρίων ἀποδείξεων περιορίζομαι εἰς τὰς ἐπομένας.

Ἐὰν ἕως τῆς ὥρας ταύτης ὕλος σχεδὸν ὁ κῆσμος παραπονεῖται κατὰ τῶν αἰσθησεων, χαρᾶ κτηρίζει αὐτὰς ὡς πηγὴν ἐσφαλμένων ἀντιλήψεων καὶ ἰδεῶν καὶ ἀρνείται τὴν ὀρθὴν ἐκάστη ἐνέργειαν ἐν τῷ περιορισμένῳ αὐτῆς κύκλῳ, τίς ὁ αἴτιος τούτου; Πόθεν ἄλλοθεν προέκυψεν ἡ πρόληψις αὕτη κατὰ τῆς ὁποίας διαμαρτύρεται ἡ νεώτερα ἐπιστήμη καὶ φιλοσοφία ἢ ἐκ τῶν φιλοσόφων καὶ τῶν λογίων τῆς ἀρχαιότητος οἵτινες καὶ πολλοὶ καὶ ἐκ συμφώνου κατηγόρησαν τὰς αἰσθησεις καὶ κατήγγειλαν τὰς λεγόμενας πλάναις των; Στρέψατε τὸ βλέμμα πρὸς τὴν δεξιάν καὶ τὴν ἀριστερὰν γωνίαν τῆς αἰθούσης ταύτης, ἴδετε δύο περιφανεῖς ἀνδριάντας προσφιλεῖς τοῖς πᾶσιν, ἔνθεν μὲν τὸν θεῖον τῆς Ἰωνίας αἰοιδὸν Ὀμηρον, ἔνθεν δὲ τὸν εἰς δυστυχίαν περιπεσόντα στρατηγὸν Βελισάριον. Ἀμφότεροι τυφλωθέντες ἐν τῷ γήρατι ἄγονται ὑπὸ τῶν παίδων καὶ ζῶσιν ἀπὸ τῆς κοινῆς ἐλεημοσύνης. Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι συντρίβεται ὑμῶν ἡ καρδία ἐπὶ τῇ θέᾳ καὶ ἀναμνήσει αὐτῶν. Ἀλλ' αἱ δυστυχίαι των εἶναι αὐτόχρημα μῦθοι καὶ κενὰ πλάσματα τῆς φαντασίας. Ὁ ποιήσας τὴν Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὀδύσειαν καὶ δι' αὐτῶν τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν κόσμον πεπαιδευκῶς δὲν ἦτο ἀόμματος ἀλλ' ἔβλεπεν ἀπ' ἐναντίας πάνυ ἀκριβῶς ὅσα περιέγραψεν πρόσωπα καὶ πράγματα καὶ ὁ Βελισάριος δὲ ἐξέπιε μὲν τὸ ποτήριον τῶν μεγαλειτέρων ἐπὶ γῆς πικριῶν, ἀλλ' οὔτε τυφλὸς ἐγένετο οὐδὲ συνήθησε εἰς τὴν ἐσχατὴν ἀθλιότητα εἰς ἣν περιήθησε παρίσταται ὑπὸ τῶν ζωγράφων καὶ τῶν ἱστορικῶν. Ἀλλὰ πῶς ἐπιστεῦθησαν αἱ ψευδεῖς αὐταὶ παραδόσεις; Ἀνεγράφησαν ὑπὸ ἀκρίτων καὶ εὐερέθιστον ἐχόντων τὴν φαντασίαν ἱστοριογράφων, ἐκοινοποιήθησαν ὑπὸ ποιητῶν, μυθιστοριογράφων καὶ καλλιτεχνῶν, οὐχὶ διότι ἦσαν ἀληθεῖς, ἀλλὰ διότι συνεκίνουν εἰς οἶκτον. Ὁ τυφλὸς ἐπαίτης ὁ ὑπὸ μόνου τοῦ κυνός του δδηγούμενος, ὁ ἀπὸ

τῶν κόπων τῆς ἡμέρας ἐν τῇ καλύβῃ του ἀναπαυόμενος γεωργὸς ἀσπάζονται ἀμφοτέροι το πιστὸν τοῦτο ζῶον ἀναφωνοῦντες «ὁποῖος νοῦς ὑπάρχει ἐν τοῖς κυσί· ἡ λαλιά μόνη ἐλλείπει αὐτοῖς». Ἄλλοι τοῦναντίον εἰς τὸ ἀντίθετον περιπίπτοντες ἄκρον ἀμφιβάλλουσι ἐὰν τὰ ζῶα ἔχουσι καθόλου ψυχὴν, ἐὰν ψυχὴν πρέπει νὰ ὀνομάσωμεν πᾶν ὅ,τι γινώσκει, αἰσθάνεται καὶ ἀγαπᾷ. Ἦθεν ἐπήγασεν ἡ κοινοτάτη ιδέα ὅτι τὰ ζῶα εἶναι ἄμοιρα ψυχῆς; Τὴν ιδέαν ταύτην ὑπεκίνησε μὲν πρῶτον ὁ Καρτέσιος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν, ἀπεδέξατο δὲ μετὰ χαρᾶς καὶ περιέθαλψεν ἡ ὑπερφιλανθία τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες ἄσμενοι ἀντιποιοῦνται τοῦ προνομίου τῆς διανοίας· τελευταῖον ἐκράτυεν αὐτὴν καὶ ἡ δειλία τῆς πίστεως, ἥτις φοβεῖται νὰ ἀποδεχθῆ ἐν τῷ κόσμῳ ἓνα ἀπέραντον ἀριθμὸν ψυχῶν, ὡσανεὶ δῆθεν αἱ κατώτεραι καὶ φθαρταὶ αὐταὶ ψυχαὶ ἦσαν ἄξιοι νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὰς ἡμέτερας ψυχὰς τὰς πνευματικὰς καὶ ἀθανάτους!

Δὲν ἀγνοεῖτε βεβαίως τὰς πολυθρηλήτους γενεθλιαλογίας καὶ τὰς ἄλλας ἀστρολογικὰς δεισιδαιμονίας. Ἡ ἀγαθὴ ἢ κακὴ μοῖρα τῶν ἀρτιγεννήτων βρεφῶν ἠρμηνεύοντο ἐκ τοῦ ὠροσκαπίου των, ὡς ἔλεγον οἱ παλαιοὶ, ταυτέστιν ἐκ τῆς θέσεως ἣν εἶχον οἱ ἀστέρες κατὰ τὴν στιγμήν τῆς γεννήσεως αὐτῶν. Τὴν μοῖραν αὐτῶν προέλεγεν ὁ ἀστρονόμος, ὁ ἀστρολόγος, ἢ ὁ μάντις παρατηρῶν τὴν τοῦ δεινός ἢ δεινὸς ἀστέρος θέσιν, ἥτις οὐδὲν ἔχει κοινὸν πρὸς τὰς πράξεις καὶ τὰς περιπετείας τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ πλάνη αὕτη, ἐπινοηθεῖσα πρῶτον ὑπὸ τῶν ἐν Βαβυλωνίᾳ Καλδαίων, ἐπεκυρώθη ἀκολούθως ὑπὸ τῶν κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα Ἰουδαίων καὶ Ἀράβων ἀστρολόγων καὶ ἕως τῆς σήμερον πιστεύεται παρὰ τῶν ζητούντων νὰ μάθωσι τὴν τύχην των. Τίς δὲν πιστεύει καὶ σήμερον ὅτι ἡ σελήνη κατ' ἐξοχὴν συντελεῖ τὰ μέγιστα εἰς τὴν εὐδίαν καὶ τὸν χειμῶνα; Τὴν ιδέαν ταύτην, ἣν ἀνεσκέασεν ἡ νεωτέρα τῆς φύσεως ἐπιστήμη, ἐφαντάσθησαν καὶ διέδωσαν οἱ ἀρχαιότεροι φυσιοδίφαι, οἵτινες δικαίως ὑπολαμβάνονται αἰτίοι τῆς πλάνης. Ἡ περὶ τῶν τεσσάρων στοιχείων θεωρία εἶναι ἐπινόημα τῶν ἀρχαίων ἐν Ἑλλάδι φυσιολόγων καὶ ἰδίως τοῦ Ἐμπεδοκλέους. Βλέπετε λοιπὸν ὅτι σήμερον ἡ ἐπιστήμη ἀποκαλεῖ πρόληψιν καὶ δημοτικὴν πλάνην ὅ,τι ἄλλοτε αὕτη ὠμολόγησε καὶ ἐκήρυξεν ὡς ἀληθὲς ἢ τοῦλάχιστον πιθανόν.

Περὶ τὸν κρίνω νὰ ἐνδιατρίψω μακρότερον εἰς τὰς ἀδυναμίας τῆς ἀνθρωπίνης σοφίας. Ὁ κακολογῶν τὴν ἐπιστήμην κακολογεῖ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα καὶ ἐξυθρῖζει ἑαυτὸν. Λυσιτελέστερον νομίζω νὰ καταδείξω τὴν πρόοδον τῆς ἐπιστήμης καὶ νὰ παραστήσω ὑμῖν εἰκόνα τῶν προλήψεων αἰτινες πρότερον μὲν ἐπεκράτησαν, νῦν δὲ ἢ τελείως ἐξηρανίσθησαν ἢ θὰ ἐκλείψωσιν

ὅσον οὐπω τοῦλάχιστον παρὰ τοῖς πεπολιτισμένοις ἔθνεσι, τὰ ὅποια, ὑπὸ τοῦ φωτὸς τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης ὀδηγούμενα, πορεύονται τὴν εὐρεῖαν ὁδὸν τοῦ χριστιανισμοῦ.

Κατὰ τὴν παρελθούσαν ἑκατονταετηρίδα ἐπεχείρησε νὰ συντάξῃ κατάλογον τῶν δημοτικῶν προλήψεων ὁ περιφανέστατος Ἄγγλος ἱατρὸς Θωμᾶς Βράουν· ὁ σοφὸς ἀνὴρ περιορισθεὶς εἰς μόνας τὰς προλήψεις τὰς συνεχομένους μετὰ τῆς φυσικῆς ἱστορίας, συντάξε διτομον πόνημα ἐκ χιλίων σελίδων. Ἐγὼ βεβαίως δὲν προτίθεται ἐνταῦθα νὰ ἀναπληρώσω τὰ ἐκείνω ἐλλείποντα. Ἄρκουμαι ἀπλῶς νὰ ἀναφέρω τινὰς ἐκ τῶν λησμονηθεισῶν ἤδη καὶ καταγελάστων προλήψεων, ἵνα πείσω ὑμᾶς ὅτι τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, μεθ' ὅλον τὸν περιορισμὸν καὶ τὰς ἀτελείας του, βαίνει πάντοτε ἐπὶ τὰ πρόσω ἀπαλλασσόμενον θαυμητῶν ἀπὸ τῶν ἐσφαλμένων θεωριῶν αἰτινες ἐβλάψαν τὰ μέγιστα τὸν ἠθικὸν καὶ κοινωνικὸν βίον τῆς ἀνθρωπότητος. Πολὺν χρόνον λ.χ. ἐπιστεύετο ὅτι ἡ τῶν ἀστέρων φύσις ἦτο ἀδιάφθορος, ἕως οὗ αἱ ἀνακαλυφθεῖσαι ἐν τῷ ἡλίῳ κηλίδες ἀνέτρεψαν διὰ παντὸς τὴν παναρχαίαν ταύτην ὑπόθεσιν. Ἄμα τῇ πρώτῃ ἀρχῇ τῆς ἀστρονομίας καθιερώθη ἡ ἔτι καὶ νῦν ὑπάρχουσα συνήθεια τοῦ συνδέειν διὰ φαντασιωδῶν γραμμῶν τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ λάμποντα ἄστρα, οὕτως ὥστε νὰ ἀποτελῶνται συμπλέγματα καὶ σχήματα γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν ἀστερισμῶν ὅποια κατ' ἐξοχὴν εἶναι τὰ σημεῖα τοῦ ζωδιακοῦ. Τὰ σχήματα ταῦτα ἐξελέχθησαν ἀποκυήματα φαντασίας αὐθαιρέτου. Οἱ ἀστρονόμοι διαπλάσαντες αὐτὰ κατὰ τὸ δοκοῦν τοῖς ἐπέβλαον πολλάκις ὀνομασίας ἥκιστα ἀρμοζούσας. Οἱ ἄνθρωποι ἀκολούθως πιστεύσαντες ὡς ἀληθινὰ καὶ τὰ σχήματα καὶ τὰ ὀνόματα ἀπέδωσαν αὐτοῖς θαυμασίας ἀρετὰς καὶ μεγάλην τινα ἐπίδοσιν ἐπὶ τὸν ἀνθρώπινον βίον.—«Ἵπάρχει ἐν τῷ οὐρανῷ ἀστερισμὸς ὀνομασθεὶς ὑπὸ τινῶν ζυγὸς καὶ ἑμοιάζων πρὸς ζυγόν. Ὁ ζυγὸς εἶναι σύμβολον τῆς δικαιοσύνης· πάντες λοιπὸν οἱ ὑπὸ τὸν ἀστερισμὸν τοῦτον γεννώμενοι ἀποβαίνουσι δίκαιοι καὶ ἐπισεικῆς». Ὅσον ἀλλόκοτοι καὶ ἀφραίνονται νῦν αἱ ιδέαι αὐταὶ ἐπιστεῖθησαν ὁμῶς ἄλλοτε ὑπὸ πολλῶν ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων.

Μακρότατον χρόνον ἐφαντάσθησαν οἱ ἄνθρωποι τὴν μὲν γῆν ἀκίνητον ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ κόσμου, ὅλον δὲ τὸν οὐρανὸν μετὰ τῶν ἀπευροπληθῶν καὶ ἀπωτάτων σφαιρῶν αὐτοῦ στρεφόμενον περὶ τὸν ἡμέτερον μικρὸν πλανήτην. Ἡ τῆς ἀστρονομίας ἐπίδοσις διέψευσε τὸ ὄνειροπόλημα τοῦτο τῆς ἀνθρωπίνης ὑπερφιλανθίας, πάντες δὲ σήμερον καὶ οἱ ἥττον πεπολιτισμένοι ἀκούουσι τοῦλάχιστον ὅτι ἡ γῆ στρέφεται περὶ ἑαυτὴν τε καὶ περὶ τὸν ἥλιον.

Ὅλα τὰ βασίλεια τῆς φύσεως παρέσχον τῷ

ἀνθρώπων ἀφορμὴν νὰ πλάσῃ φαντασιώδεις ὑποθέσεις καὶ νὰ περιπέσῃ εἰς πλάνους. Ἐν τῷ βασιλείῳ τῶν ὄρυκτῶν λ.χ. ἐπίστευσαν οἱ σοφοὶ ὅτι ἅπαντα τὰ μέταλλα ἠδύνατο νὰ μεταβληθῶσιν εἰς χρυσὸν διὰ τινος ὕλης, ἧς προέκειτο ἀπλῶς νὰ ἀνευρεθῇ τὸ μυστικὸν καὶ ἦν ἀπεκάλουν λίθον φιλοσοφικόν. Καίπερ οὐδενὸς ἔχοντος τὴν συνταγὴν, ἡ θαυμαστὴ τοῦ λίθου ἐνέργεια ἦτο παραδεδεγμένη ὑπὸ πάντων, καὶ ἐκ τῶν προτέρων ἐμακκοῦζετο ὁ ἀνὴρ ὅστις ἀνακαλύψας τὴν μυστηριώδη οὐσίαν ἔμελλε διὰ μόνης τῆς ἐπαρῆς του νὰ μεταποιήσῃ εἰς χρυσὸν τὸν σίδηρον, τὸν μόλυβδον, τὸν χαλκὸν καὶ τὰ ἄλλα μέταλλα. Οἱ ἀλχημιστὰι τῶν μέσων αἰώνων καὶ πολλοὶ ἠγεμόνες ὑπὸ τῆς ἐνδείας ἐνοχλοῦμενοι ἐνέκυψαν μετὰ πλείστου ζήλου εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ φιλοσοφικοῦ λίθου. Οἱ καθ' ἡμᾶς λόγιοι δυστυχῶς οὔτε πιστεύουσιν εἰς τὴν ὑπαρξίν αὐτοῦ οὔτε τὸν ἀναζητοῦσιν. Ἐπομένως οὐδ' ἐλπὶς ὑπάρχει ὅτι θὰ εὑρεθῇ ποτε. Τὸ αὐτὸ ῥητέον καὶ περὶ τινῶν φυτῶν. Οἱ ἀρχαῖοι ἐνόμιζον ὅτι ἡ δάφνη ἦτο τὸ κάλλιστον ἀμυντήριον τοῦ κερανοῦ. Ἀπὸ τοῦ Φραγκλίνου ὅμως ἔχομεν ἡμεῖς ἀσφαλέστερα ἀλεξιζέφυρα. Ἐπειδὴ σύμπασα ἡ φύσις παρέσχε τὸ ἐνδύσιμον εἰς τὰς προλήψεις καὶ εἰς τὰς πλάνους ἀρκοῦμαι καὶ ἐκ τῶν ζώων νὰ ἀναμνήσω τὰ μυθώδη ὀνόματα τῆς σφιγγὸς καὶ τοῦ φοίνικος, ὅστις ἀναγεννᾶται ἀπὸ τῆς κόνως του, εἶτα τὴν σαλαμάνδραν, ἧτις ἔζη ἐντὸς τοῦ πυρὸς καὶ τὸν νομισθέντα τυφλὸν ἀσπάλακα, ὅστις ἔχει μικροτάτους τοὺς ὀφθαλμούς.

Ἀφθονον ὕλην εἰκασίων, ὑποθέσεων καὶ μύθων παρέσχε αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ ἱστορία του. Τίνος ἕνεκεν ἄλλοτε μὲν ἐτιμῶντο, ἔτι δὲ καὶ νῦν χαίρειται οἱ πταρνιζόμενοι; Τὸ μὲν ἔθιμον ὑπάρχει εἰσέτι, τὸ δὲ αἴτιον αὐτοῦ, μεθ' ὅλων τῶν πεπαιδευμένων τὰς ἐρεῦνας, διατελεῖ ἄγνωστον. Μήπως ἄρα γε ἐπεκράτησέ ποτε μεγάλη καὶ κακὴ ἐπιδημία, ἧς πρῶτιστον σύμπτωμα ὑπῆρξεν ὁ πταρνισμός;

Πρὶν ἀνακαλύψῃ τὸν νέον κόσμον ὁ Κολόμβος ὅλοι ἤρουντο ἐπιμόνως τὴν ὑπαρξίν τῶν ἀντιπόδων, ἀνθρώπων δηλονότι οἰκούντων εἰς μέρος γῆς πάντῃ ἀντίθετον πρὸς τὸ ἡμέτερον καὶ φαινομένων ἐπομένως ὅτι περιεπάτου ἔχοντες τὴν κεφαλὴν ἐστραμμένην πρὸς τὰ κάτω. Τοιαύτη ἰδέα θὰ ἦτο ἴσως δυσνόητος καὶ εἰς ἡμᾶς καὶ δυσκόλως θὰ ὑπερίσχυεν ἄνευ τῶν φώτων τὰ ὅποια γεωγραφία καὶ φυσικὴ ἐπιχέουσιν εἰς τὰ νεώτερα ἔθνη. Ἐν ᾧ δὲ οἱ ἀρχαῖοι ἤρουντο τὴν ὑπαρξίν τῶν ἀντιπόδων, ἀπεδέχοντο ἀδιστακτικῶς τὴν ἐν ταῖς ὑπερβοραῖαις χώραις ὑπαρξίν τῶν πυγμαίων, ἀνθρώπων δηλονότι ἕνα μόνον πόδα ὑψηλῶν, τῶν ὁποίων τὸ ὄνομα εἶναι σήμερον παροιμιώδες ὡσπερ τὸ τῶν γιγάντων. Τελευταῖον ὅλα τὰ εὐρωπαϊκὰ ἔθνη ἐν τῷ

μέσῳ αἰῶνι ἐπίστευσαν καὶ ἐπανέλαβαν τὸ πολυθρόλυτον παραμύθιον τοῦ περιπλανωμένου Ἰουδαίου. Διὰ τοιαύτης σκοτίας ἐπορεύθη τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἕως οὗ βαθμηδὸν προσήγγισεν εἰς τῆς ἀληθείας τὸ φῶς. Ὑπάρχουσι ὅμως ἄλλαι χεῖρονες πλάναι ἠθικαὶ καὶ κοινωνικαί, τῶν ὁποίων ἡ ἀπαλλαγὴ πρέπει νὰ ἐμποιήσῃ ἡμῖν μείζονα εὐφροσύνην. Ἀναπολήσατε εἰς τὴν μνήμην λ.χ. τὴν δουλείαν, τὴν ταπεινώσιν καὶ τὸν ἐξευτελισμὸν τῆς γυναικός· φαντασθῆτε ὅτι καὶ σήμερον παρὰ τοῖς ἀγρίοις καὶ τοῖς ἡμιαγρίοις λαοῖς ἡ γυνὴ εἶναι δούλη, ἐκδεδομένη εἰς τὴν ἀσέλγειαν καὶ τὰς ἰδιοτροπίας τοῦ ἀνδρός, πρὸς ἃν αὕτη εἶναι ἰσότιμος μὲν καὶ ἰσοστάσιος ἐὰν μὴ κατὰ τὴν ῥώμην, τοῦλάχιστον κατὰ τὴν διάνοιαν καὶ τὴν καρδίαν, ἀπειράκις δὲ ἀνωτέρα αὐτοῦ διὰ τὴν χάριν καὶ τὴν ἀφοσίωσιν δι' ἧς ἀναδείκνυται τὸ θέλγητρον τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ἡ ψυχὴ τῆς οἰκογενείας, ἔνθα ὁ μὲν ἀνὴρ κομίζει τὰ χρεῖώδη, μόνη δὲ ἡ γυνὴ προστίθῃ τὴν εὐφροσύνην καὶ τὴν εὐθυμίαν. Ἐνθυμήθητε πρὸς τοῦτοις τὰς μυρίας καταχρήσεις τὰς ἐρεῖδομένους ἐπὶ τῆς σφαλερᾶς ἰδέας περὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, αἱ ὁποῖαι θὰ δικαιοῦσιν αἰώνιον ὄνειδος εἰς τοὺς ἀποδεξαμένους αὐτὰς λαούς. Ἐνθυμήθητε τὴν ἐπάρατον δουλείαν ἦν διὰ τε τοῦ λόγου καὶ τῆς γραφῆς ἐδικαιολόγησαν οἱ σοφώτατοι τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν παραστήσαντες αὐτὴν ὡς θεμέλιον τῆς κοινωνίας, ἐν ᾧ πραγματικῶς αὕτη θὰ ἔφερε τὴν κοινωνίαν εἰς τὸν ὄλεθρον ἐὰν ὁ ἄνθρωπος ἔπρεπε νὰ ζήσῃ ἄλλως ἢ μετὰ τῶν αὐτῶ ὁμοίων. Χάριτι θεῆα τὰ εἰδεχθῆ ταῦτα ἐξαμβλώματα τῆς πλάνης περιορίζονται καὶ ἐκλείπουσι βαθμηδόν· ἐλπὶς δ' ὑπάρχει ὅτι, χρόνου προϊόντος, θὰ θριαμβεύσωσι πανταχοῦ ἡ τῶν φώτων ἐπίδοσις καὶ ἡ ἐκπολιτευτικὴ δύναμις τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Μόνη ἡ προσδοκία αὕτη ἐμπνέει ἡμῖν γλυκεῖαν ἐλπίδα καὶ μεγάλην παποίθησιν εἰς τὰς τύχας τῆς ἀνθρωπότητος.

Μὴ νομίζωμεν ὅμως διὰ τοῦτο ὅτι ζῶμεν κατὰ τὸν χρυσοῦν αἰῶνα· ὅτι ἡμεῖς λέγομεν περὶ τῶν προγενεστέρων αὐτὸ τοῦτο θὰ ἐπαναλάβωσιν οἱ μεταγενέστεροι περὶ ἡμῶν. Ἐλάλησα περὶ τῶν ἐξαλειφθεισῶν πλανῶν καὶ προλήψεων· ἀλλὰ μήπως ἄρα γε αὐταὶ εἶναι ἥττον εὐάριθμοι τῶν ἐναπολειφθεισῶν ἀρχαίων καὶ τῶν ἄλλων νεωτέρων; Ὑπάρχουσι πλάναι νεώταται· ὑπάρχουσι πλάναι, αἵτινες, εἰ καὶ πραιογενέστεραι, δὲν εἶναι ἥττον ζωηραί. Ἄς παραλίπωμεν τὰς πλάνους τὰς συνεχόμενας μετὰ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς ἱστορίας, ἐπειδὴ ταύτας θὰ ἐξελέγξωσιν ἄλλοι συναδελφοί μου καθηγηταὶ ἑξιώτεροι ἐμοῦ. Ὁ φιλόσοφος ἔχει κυρίως πρὸ ὀφθαλμῶν τὰς πλάνους τὰς συνεχόμενας μετὰ τῆς ἠθικῆς τάξεως, αἵτινες ἐπηρεάζουσιν εἰς τὸν πρακτικὸν βίον ἢ κλονοῦ-

σιν αυτά τὰ θεμέλια τῆς κοινωνίας. Ἄς ἐξετάσωμεν κατὰ πρόωτον τὰς πλάνας τὰς βλαπτύσας τὴν ψυχὴν ἡμῶν.

*Ἐπταὶ τὸ τέλος.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΗΛΕΦΩΝΟΥ

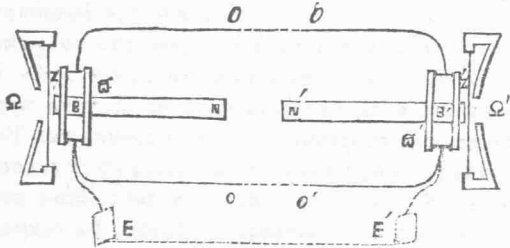
Συνήθεια καὶ τέλος: ἰδίαι σελ. 202.

Β'

Περιγραφή καὶ ἐνέργεια τοῦ τηλεφώνου.

18. Τῶν προκαταρκτικῶν γνώσεων καταληπτῶν γενομένων, ὡς ἀπαραιτήτων πρὸς ἐντελή ἐξήγησιν τοῦ τηλεφώνου, ἀρχόμεθα νῦν τῆς περιγραφῆς καὶ ἐνεργείας αὐτοῦ.

Περιγραφή. Ὁ μαγνήτης BN ἐντὸς κιβωτίου κείμενος (Σχ. 16), στηρίζεται ἐπὶ ξύλου ὀριζοντίως, εἷς δὲ τῶν πόλων αὐτοῦ περιβάλλεται ὑπὸ νήματος χαλκοῦ, λίαν λεπτοῦ, περι-

Σχ. 16

κεκαλυμμένου μὲ μέταξαν, δι' ἐπαναληπτικῶν δὲ γύρων σχηματίζει πηνίον π μικρὸν τὸ μήκος.

Τὰ δύο πέρατα ο,ο τοῦ νήματος τούτου συνάπτομεν πρὸς τὰ πέρατα ο',ο' ἑτέρου νήματος ἐπιμηκεστάτου, διευθυνομένου ἐπὶ παραδείγματι ἐξ Ἀθηνῶν, ἔνθα κείται ὁ ῥηθεις μαγνήτης BN, εἰς Πειραιᾶ, ἔνθα ἀφικνούμενον τούτο περιβάλλει τὸ πέρας ἑτέρου μαγνήτου ὁμοίου, τοῦ Β'Ν', καὶ σχηματίζει πηνίον π' περὶ τὸν πόλον αὐτοῦ, ἐκεῖθεν δὲ ἐπανερχόμενον εἰς Ἀθήνας² προσκολλᾶται εἰς τὸ ἕτερον πέρας ο τοῦ πηνίου π καὶ οὕτως ἀποτελεῖται ἡ συνέχεια τοῦ νήματος ἀπανταχοῦ τοῦ μήκους αὐτοῦ, ἀνευ διακοπῆς, ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Πειραιᾶ καὶ ἐκ Πειραιῶς εἰς Ἀθήνας.

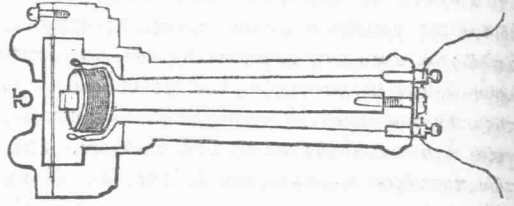
¹Ἐνώπιον τοῦ πόλου τοῦ μαγνήτου BN στηρίζεται ὀρθόν, ἥτοι καθέτως τῷ μαγνήτη, ἔλασμα σιδηροῦν Z λεπτόν, μικρὸν καὶ κυκλοτερές, ἀπέχον μὲν ἐλάχιστον ἐκ τοῦ πόλου τοῦ μαγνήτου, μὴ ἐφαπτόμενον δὲ τούτου. Παρὰ τὸ ἔλασμα τοῦτο Z ὑπάρχει χώνη, ἥτοι κοιλότης κωνικὴ, ἡ Ω, ἔχουσα τὴν κορυφὴν τοῦ κώνου ἐστραμμένην πρὸς τὸ ἔλασμα Z, τὴν δὲ θάσιν αὐτοῦ πρὸς τὰ ἐξῶ.

Τὸ ὅλον σύστημα, συγκείμενον ἐκ τοῦ μα-

1. Οἱ Γερμανοὶ δὲν ἐνέκρινον τὴν λέξιν τηλεφώνου ὡς τὰ λοιπὰ ἔθνη· τὸ οὖς αὐτῶν ἀρέσκεται εἰς τὰ ἴδια καὶ ἐκάλεσαν Fernsprecher.

2. Τὸ μήκος τοῦ νήματος τοῦ ἐκ Πειραιῶς εἰς Ἀθήνας ἐπανερχόμενον, δύναται νὰ ἀντικαταστήσῃ ἡ γῆ, ὡς καὶ εἰς τὸν κοινὸν τηλεγράφον Morse, ἐμβαπτιζομένων τῶν περάτων ο',ο' ἐν τῇ γῆ, περατοῦμένων δὲ εἰς μεταλλικὰ ἔλασματα E, E.

γνήτου Β'Ν', τοῦ ἐλάσματος Z καὶ τοῦ κώνου Ω, εὐρίσκεται ἐγκλεισμένον ἐν κιβωτίῳ ἐκ ξύλου στερεοῦ (Σχ. 17), ἐξωτερικῶς ὁμοιοσχέ-

Σχ. 17

μονι πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν σύστημα.

Καὶ τὸ μὲν ἐν Ἀθήναις σύστημα, ὅταν χρησιμεύῃ πρὸς ἐξαποστολὴν εἰδήσεων εἰς Πειραιᾶ, καλεῖται Ἀγγελιοδόχος ἢ Ἀγγελιώτης, τὸ δὲ ἐν Πειραιῇ, ἐντελῶς ὅμοιον τὴν κατασκευὴν, ὅταν χρησιμεύῃ ἵνα δέχεται τὰς ἐξ Ἀθηνῶν ἀγγελίας, καλεῖται Ἀγγελιοδόχος, δύναται δὲ νὰ χρησιμεύσῃ ἑκάτερον τούτων καὶ ὡς ἀγγελιώτης καὶ ὡς ἀγγελιοδόχος, διότι ἑκάτερα ἐντελῶς ὅμοια τὴν κατασκευὴν· τὸ δὲ μεταξύ τῶν δύο πόλων συνεχῆς μεταλλικὸν νῆμα ποί' πο' ο' π καλεῖται Ἀγγελιοφόρον νῆμα.

19. Ἐνέργεια. Προκειμένου νὰ μεταβιβαθῇ ἀγγελία ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Πειραιᾶ, ὁ ἄνθρωπος τίθησι τὸ στόμα αὐτοῦ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἐκ τῆς θάτεως τοῦ κώνου Ω καὶ προσφέρει καθαρῶς ἐκάστην λέξιν τῆς ἀγγελίας· ὁ δὲ ἐν Πειραιῇ ἀκροώμενος, ἔχων ἐφρμωσμένον καλῶς τὸ οὖς αὐτοῦ εἰς τὴν θάσιν τοῦ κώνου Ω', ἵνα μὴ παρεντίθενται ἐξωτερικοὶ ψόφοι, ἀκούει τὴν ἀγγελίαν ὡσανεὶ ὁ ἐν Ἀθήναις ὠμίλει ἐνώπιον αὐτοῦ μὲ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ φωνήν, ὑποστᾶσαν ὅμως ἐλαχίστην καὶ ἀνεπαίσθητον ἀλλοίωσιν. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τῆς μεταβάσεως τῆς ἀγγελίας ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Πειραιᾶ, ὁ ἀγγελιώτης καὶ ὁ ἀγγελιοδόχος ἐκτελοῦσιν ἔργον τὸ ἐξῆς:

Τῆς φωνῆς ἐν Ἀθήναις φωνουμένης, ἐν τῷ κώνῳ Ω, ὁ ἀήρ πάλλεται καὶ τίθησιν εἰς ὁμοίαν παλμικὴν κίνησιν τὸ ἔλασμα Z, καθ' ἃ εἴρηται (§ 2).

¹Ἐάν ἡ φωνὴ μεγάλη, ἐντατικὴ, οἱ παλμοὶ τοῦ ἐλάσματος Z ἔχουσι μείζον πλάτος ἢ ἐάν ἡ φωνὴ ἀσθενής (§ 3).

²Ἐάν δὲ ἡ φωνὴ ὀξεία, οἱ παλμοὶ τοῦ ἐλάσματος Z γίνονται ταχύτεροι, ἥτοι πλείονες κατὰ δεῦτερον λεπτόν (§ 3). Φωναὶ δὲ κατ' ἐλάχιστον ἀπ' ἀλλήλων διαφέρουσαι τὴν ἐντασιν, τὴν ὀξύτητα, τὴν ποιότητα κτλ. γίνονται πρόξενoi παλμῶν εἰς τὸ ἔλασμα Z διαφόρων ἐπίσης, κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς ἐνεργείας. Ἐπειδὴ δὲ οἱ παλμοὶ τοῦ ἐλάσματος Z, μὲ τὰς ἀλλοιώσεις αὐτῶν τὰς διχοδικὰς καὶ ποικίλας, πλησιάζουσιν εἰς τὸν μαγνήτην BN τὸ ἔλασμα Z ἢ ἀπομακρύνουσιν αὐτὸ ἐκ τούτου μάλλον ἢ ἦτον, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ κατ' ἐλαχίστην ποσότη-